

De Ateliers

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 688.671**

Gevraagd subsidiebedrag: € 810.000

Over de instelling

Stichting Ateliers 63 (hierna: De Ateliers) is een relatief kleinschalige postacademische instelling in de beeldende kunst, gevestigd in Amsterdam. Zij richt zich op de talentbegeleiding van (inter)nationale kunstenaars aan het begin van hun professionele carrière. Jaarlijks is er ruimte voor gemiddeld twintig deelnemers in een tweejarig traject.

De Ateliers profileert zich als een toonaangevend instituut voor artistieke vernieuwing in het internationale kunstenveld. Het focust op de individuele maakpraktijk in het atelier en intensieve begeleiding door collega-kunstenaars. De Ateliers neemt zich voor om de komende jaren nadrukkelijker de verbinding met de buitenwereld aan te gaan, door middel van meer verdiepende programmering (deels ook toegankelijk voor publiek) en educatieve activiteiten. De instelling heeft sinds januari 2019 een nieuwe directeur.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.31 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

Op grond van de hieronder genoemde kwalitatieve overwegingen, en rekening houdend met de extra gelden die in 2018 zijn toegekend, adviseert de Raad voor Cultuur Stichting Ateliers 63 een subsidiebedrag toe te kennen van € 688.671.

De Ateliers heeft haar reputatie en werkwijze als internationaal gerenommeerde postacademische instelling weten te continueren en neemt een unieke, aanvullende plaats in het landelijke bestel in. Het onderscheidende 'ateliermodel', met intensieve begeleiding door collega-kunstenaars, wordt vernieuwd door meer verbinding te zoeken met de wereld buiten het atelier, het publiek en externe partners. Hierover is de raad enthousiast: het kan artistiek-inhoudelijk nieuwe inzichten opleveren en de lokale worteling versterken. De verdiepende programmering voor kunstenaars en publiek en de bijbehorende publieksbenadering zijn nog wel karig uitgewerkt. Communicatie over de activiteiten is belangrijk voor de positionering en verdient daarom ook een strategie en plan.

De instelling is financieel gezond. Ze maakt vooruitgang in de toepassing van de Fair Practice Code en de Governance Code Cultuur. De toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie vindt de raad vrijblijvend.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad constateert dat De Ateliers haar activiteitenplannen de afgelopen jaren goed ten uitvoer heeft gebracht en haar reputatie als internationaal gerenommeerde postacademische instelling hoog heeft weten te houden. De Ateliers begon de huidige periode met een aanzienlijk lagere toekenning dan aangevraagd. In 2018 kreeg de instelling een aandeel in de extra gelden die de minister beschikbaar stelde voor talentontwikkeling. Deze lastige start heeft de realisatie van de kernactiviteit niet geschaad. Het aantal aanmeldingen is onverminderd hoog, in 2019 ruim negenhonderd van over de hele wereld.

De Ateliers neemt naar het oordeel van de raad een unieke, aanvullende plaats in het landelijke bestel in. De keuze voor het klassieke 'ateliermodel', waarbij de jonge kunstenaar zich in relatieve afzondering wijdt aan de ontwikkeling van zijn of haar individuele, autonome maakpraktijk, is onderscheidend, evenals de intensieve begeleiding door ervaren collega-kunstenaars. Dit 'leerling-meesterprincipe' krijgt voldoende zuurstof door te werken met zowel vaste als gastbegeleiders. Samen garanderen die een verscheidenheid aan perspectieven. De jonge kunstenaars kunnen terecht in meerdere (technisch begeleide) werkplaatsen. Nieuw is dat ze, op basis van beschikbaarheid, ook toegang hebben tot faciliteiten van de Rijksakademie van beeldende kunsten. Het is een stap richting samenwerking die de raad toejucht.

Mede op basis van de (internationale) staat van dienst van de deelnemers en alumni en het mondiale netwerk van De Ateliers acht de raad de zeggingskracht van het programma voor de deelnemers goed. De impact van De Ateliers op het publiek kan wel beter. Gelukkig is de instelling zich hiervan bewust en werkt ze aan haar toegankelijkheid.

Het veranderingsproces waarop de raad eerder heeft aangedrongen, wordt serieus genomen door De Ateliers, getuige de plannen voor 2021 – 2024. Er is nu een heldere visie op de hedendaagse kunstpraktijk geformuleerd. De Ateliers wil de ethische kaders van kunst en haar instituties (inclusief het ateliermodel) structureler bevragen. Daarom gaat de instelling meer context bieden bij haar kernactiviteit talentontwikkeling; de ateliers blijven beschutte plekken, maar staan met hun 'poreuze muren' wel middenin de samenleving. De raad vindt het een verfrissende verschuiving in het denken,

maar proeft in de formulering ook een zekere spagaat; De Ateliers wil gesloten én open zijn.

De instelling zet in op meer verdiepende programmering voor zowel de deelnemers als het publiek. Naast de drukbezochte *artist talks*, de jaarlijkse eindpresentatie 'Offspring' en de programmering tijdens Amsterdam Art Weekend komt er onder meer een residentie voor een kunstenaar c.q. gastbegeleider en – in samenwerking met het 'Curatorial Programme' van presentatie-instelling de Appel – een atelier ('Studio X') voor een 'kunstenaar-curator'. Deze activiteiten kunnen de artistiek-inhoudelijke kwaliteit van het talentontwikkelingsprogramma verrijken. Wel vindt de raad de uitwerking mager. Meer programmering, inclusief nieuwe samenwerkingen en partnerships, vergt inhoudelijke, maar ook financiële en personele investeringen. De raad hoopt dat De Ateliers zich hiervan bewust is.

Actueel en goed passend bij het profiel van de instelling is de gekozen inhoudelijke insteek voor 2020 en 2021: 'Making As Research/Material Conditions'. In het verlengde hiervan worden onder andere faciliteiten van ambachtslieden in De Pijp in Amsterdam opengesteld voor deelnemers van De Ateliers.

Vernieuwing

Vernieuwing van de beeldende kunst(praktijk) is een inherente doelstelling van een postacademische instelling. Die draait immers om talentontwikkeling. De Ateliers voldoet ruimschoots aan dit beleidsuitgangspunt door experiment, onderzoek en discours centraal te stellen in haar begeleidingsmethode.

Positief is de raad ook over de ingezette organisatievernieuwing. Op het niveau van bedrijfsvoering is de afgelopen jaren achterstallig onderhoud weggewerkt en de werk- en begeleidingsmethode zijn nu ingebed in een heldere visie op kunstenaarschap. Hoewel een oriëntatie op doelgroepen, partners en discourses buiten de kunstinstelling op zich niet innovatief is, is deze koerswijziging binnen de relatief introverte traditie van De Ateliers opvallend.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De raad waardeert de actieve inzet van De Ateliers op *fair pay*. De instelling had een inhaalslag te maken en maakt daar nu werk van. De beloningen voor de begeleidende kunstenaars is al gelijkgesteld met die van collega-instellingen. Voor 2021 – 2024 worden ze geïndexeerd in navolging van de lonen van werknemers en afgewogen tegen een internationaal referentiekader. Omdat de stipendia voor de deelnemers niet altijd toereikend zijn, verlaagt de instelling de atelierbijdrage per 2021 en

onderzoekt ze de mogelijkheid van een materiaalbijdrage. Voor externe opdrachtnemers geldt de 'Richtlijn functie en loongebouw presentatie-instellingen voor beeldende kunst' en de 'Richtlijn kunstenaarshonoraria'. De Ateliers volgt de BBRA-schalen en onderzoekt of ze voor de functiewaardering een culturele cao als leidraad zal nemen. Dit zou een belangrijke stap voorwaarts in de sociale dialoog zijn. De bedragen voor personeel gaan in de begroting in elk geval al zichtbaar omhoog.

De Ateliers heeft financieel spannende tijden achter de rug. In 2017 ontstond een negatief eigen vermogen. Met de toekenning door de minister van extra gelden voor talentontwikkeling slaagde de instelling erin om in 2018 per saldo een bescheiden positief resultaat te behalen. De eigen inkomsten waren in dat jaar ruim hoger dan beraamd, 31 procent van de totale baten.

De bedrijfsvoering van De Ateliers is naar het inzicht van de raad nog steeds goed, met een gezonde financieringsmix. De Ateliers is een kleine organisatie, met ook de komende jaren 8 fte personeel in vaste dienst. Er komt 1 fte voor personeel in tijdelijke dienst bij (team-assistentie, fondsenwerving), mogelijk een direct gevolg van de ruimere programmering. Ook de post communicatie is in dat kader uitgebreid, echter zo minimaal dat de raad het realiteitsgehalte van de communicatie-ambities betwijfelt.

In de toelichting op de begroting wordt aangegeven dat indexering van salarissen en honoraria onderdeel zijn van de hogere begrote personeelslasten. Tevens wordt in het activiteitenplan aangegeven dat financiële ruimte is gecreëerd voor scholing en is een verlaging van de atelierbijdrage opgenomen als onderdeel van het wegwerken van afwijkingen van de Fair Practice Code. Verdere toepassing van de code moet nog worden uitgewerkt en lijkt niet te zijn opgenomen in de begroting.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad heeft eerder kritiek geuit op de geringe inzet van De Ateliers op educatie en participatie. Het is goed te lezen dat er inmiddels plannen in ontwikkeling zijn. In lijn met haar voorgenomen opener profiel maakt De Ateliers haar activiteiten de komende beleidsperiode toegankelijker voor een breed publiek. De programmalijs 'Making As Research/Material Conditions' en de studiopraktijk van De Ateliers worden doorgetrokken in de educatie, wat de raad een sterk uitgangspunt vindt. De educatie bestaat uit workshops, gegeven door Atelier-kunstenaars. Sinds 2019 werkt De Ateliers samen met het IVKO, een middelbare school met een cultuurprofiel. Als de pilot in 2020 goed uitpakt, worden jongeren uit het talentprogramma van de Amsterdamse organisatie NowHere een nieuwe doelgroep. De resultaten

van de samenwerking met NowHere worden tentoongesteld in Framer Framed, een presentatie-instelling in Amsterdam-Oost. Het is een beloftevol project, waarvan de raad wel vindt dat De Ateliers zich moet inspannen om hierbij meer initiatieven voor jongeren te betrekken.

Minder enthousiast is de raad over de minimale uitwerking en het gebrek aan visie op publieksbenadering. Een marketing- en communicatieplan ontbreekt. De Ateliers moet bepalen welk publiek ze wil bereiken, waarom en hoe.

Geografische spreiding

De Ateliers is een van de twee postacademische instellingen in Amsterdam. Het profiel is complementair aan dat van de Rijksakademie, eveneens gevestigd in Amsterdam. De raad vindt de voorgenomen samenwerking tussen De Ateliers en de Rijksakademie een relevante stap. Behalve structureel overleg op directieniveau, wisselen teams kennis uit en krijgt De Ateliers toegang tot faciliteiten van de Rijksakademie. Zinvol vindt de raad ook het voornemen om gezamenlijk te investeren in de relaties met het hogere kunstvakonderwijs in het hele land, met als doel meer en kwalitatief betere Nederlandse aanmeldingen. Door een beeld te schetsen van internationale ontwikkelingen wordt de kwaliteit van toekomstige aanmeldingen bevorderd. Onderlinge afstemming en samenwerkingspotentieel zijn ook agendapunten voor het sectoroverleg dat de postacademische instellingen sinds 2019 drie keer per jaar voeren.

De raad is positief over de plannen van De Ateliers om zich, voornamelijk door middel van programmering en educatie, verder te verbinden met de stedelijke cultuurregio, iets wat de afgelopen jaren naar zijn oordeel te weinig gebeurde. De actieradius is nog wel klein; er wordt vooral ingezet op samenwerking met culturele en maatschappelijke instellingen in Amsterdam, zoals de Appel, Sonic Acts Festival, Ja Ja Ja Nee Nee Nee, Veem House for Performance en De Balie. Verkenningen en pilots zijn er met Stedelijk Museum Amsterdam (voor een nieuwe middenveld-presentatieruimte), NowHere en Framer Framed (educatie), ambachtslieden in De Pijp (faciliteiten) en – buiten Amsterdam – Kunstfort Vijfhuizen (ateliers op locatie).

Toepassing Fair Practice Code

Gezien de onvoldoende invulling die De Ateliers eerder gaf aan fair practice, is de raad blij met de inzet die de instelling toont om in deze te professionaliseren (zie 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering'). De Ateliers heeft oog voor zowel de beloning als de ontwikkeling van personeel en maakt ruimte voor transparantie en (regelmatige) evaluatie. Niet alle plannen liggen al helemaal vast, zoals het volgen van een cao, maar op grond

van wat er al is veranderd, verwacht de raad dat er voortvarend met de nog te nemen stappen wordt omgegaan.

Toepassing Governance Code Cultuur

Net als op het gebied van fair practice heeft De Ateliers ook wat betreft de governance een inhaalslag te maken. Getuige de aanvraag is de instelling zich hiervan bewust; de voornemens om de Governance Code Cultuur te implementeren en de geplande uitvoering ervan zijn realistisch en concreet. De instelling is in 2019 overgestapt van een bestuursmodel naar een raad-van-toezichtmodel. Inzichten en actiepunten uit het eerste evaluatiemoment worden benoemd.

Serius kritiekpunt van de raad is dat er in het plan geen enkele reflectie plaatsvindt op de recente situatie waarbij een directeur kon worden geselecteerd zonder opengestelde sollicitatieprocedure.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

De raad is teleurgesteld over hoe De Ateliers reflecteert op de Code Diversiteit en Inclusie en hoe zij die toepast. Uit de plannen spreekt een bewustzijn dat de toepassing beter kan. Een concrete beschrijving van hoe de veranderingen worden bewerkstelligd en getoetst, ontbreekt echter. De vermelding dat diversiteit een 'ongoing conversation' is, is te vrijblijvend. Er zijn ambities en goede bedoelingen, maar een duidelijke visie en beleid ontbreken. De raad had meer creativiteit van De Ateliers verwacht op dit punt. De instelling heeft een lange geschiedenis met kunstenaars uit andere culturen. Wellicht kunnen zij een raad van advies formeren en zo de institutionele dialoog over diversiteit en inclusie naar een hoger plan tillen.